

Markkinatalouden paalupaikka

Suomalaiset luottavat yhä
enemmän talouden vapauteen
ja torjuvat sosialismin

Emilia Kullas
Johtaja, EVA

emilia.kullas@eva.fi
@EmiliaKullas
www.eva.fi

Sami Metelinen
Toimituspäällikkö, EVA

sami.metelinen@eva.fi
@SamiMetelinen
www.eva.fi

- Markkinatalous on noussut Suomen suosituimmaksi ideologiaksi EVAn ideologiamittauksessa. Kaksi kolmesta (68 %) suhtautuu siihen nykyään myönteisesti.
- Miehet (77 %) suhtautuvat markkinatalouteen selvästi naisia (59 %) myönteisemmin.
- Sosialismin suosio on pudonnut ja enemmistö (60 %) suhtautuu siihen kielteisesti. Erityisesti SDP:n kannattajien sosialismimyönteisyys on romahtanut.
- Suomalaiset suhtautuvat selvästi myönteisemmin liberalismiin (54 %) kuin konservatismiin (31 %) ja liberalismiin suosio on kasvanut erityisesti vasemmistopuolueiden kannattajissa.

EVA selvitti osana kevään 2025 Arvo- ja asennetutkimusta suomalaisten suhtautumista seitsemään yhteiskunnassa keskeisesti vaikuttavaan ideologiaan. Edellisen kerran sama kysymyksenasettelu esitettiin suomalaisille vuonna 2019.¹ Jo aiemmin Arvo- ja asennetutkimuksissa havaittu markkinatalouden suosion kasvu² saa nyt jatkoa.

Markkinatalous on nyt noussut suosituimmaksi ideologiaksi. Suomalaisista yli kaksi kolmesta (68 %) suhtautuu myönteisesti markkinatalouteen (Kuvio 1). Kielteisesti siihen suhtautuu vain 17 prosenttia.

Toiseksi sijoittuu osuustoiminta, johon suomalaiset ovat taustaan katsomatta suhtautuneet myönteisesti. Vielä vuoden 2019 mittauksella osuustoiminta nousi ideologiamittauksen kärkeen, mutta nyt se on saanut antaa tietä markkinataloudelle. Selvä enemmistö (64 %) suhtautuu silti edelleen myönteisesti osuustoimintaan ja kielteisen kannan siihen ottaa vain joka kymmenes (11 %). Osuustoiminta on ollut suomalaisten mieleen sopiva ideologia vuosikymmenten ajan. Yksi syy osuustoiminnan suosioon lienee se, että se ei juurikaan herätä suomalaisissa kielteisiä reaktioita.

Enemmistön suosimiin ideologioihin lukeutuu myös liberalismi, johon yli puolet (54 %) suhtautuu myönteisesti, mutta vajaa

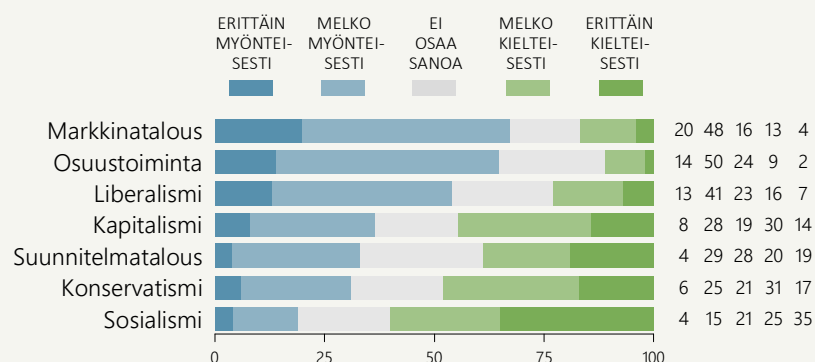
neljännes (23 %) ottaa siihen kielteisen kannan. Liberalismi kytkeytyy talouden vapautteen ja markkinatalouteen, mutta siihen liittyy myös arvoliberalismi. Jotkut sen ilmentymistä ovat liian radikaaleja konservatiiveiksi itsensä mieltäville. He suhtautuvatkin liberalismiin häivähdyksellä epäluuloa (ks. *Vasemmisto liberalisoituu* s. 8).

Toisaalta Arvo- ja asennetutkimuksen kokonaisuus osoittaa, että liberaaleiksi itsensä mieltävät suhtautuvat huomattavasti kriittisemmin konservatismiin kuin konservatiivit liberalismiin (ks. Kuvio 1). Siksi konservatismi ei kerää suomalaisten keskuudessa kovin laajaa suosiota. Myönteisesti siihen suhtautuu vajaa kolmasosa (31 %) ja lähes puolet (48 %) suhtautuu konservatismiin kielteisesti.

Melko vähäisen suosion saavat osakseen myös vanhakantaiseen luokkataisteluun liitettävät ideologiat, kapitalismi ja sosialismi. Kapitalismiin suhtautuu myönteisesti reilu kolmasosa (36 %) ja kielteisesti 44 prosenttia. Sosialismi jää ideologioiden listalla viimeiseksi viidesosan (19 %) suhtautuessa siihen myönteisesti ja 60 prosentin kielteisesti.

Liberaalit torjuvat konservatismiin.

Kuvio 1. Miten suhtautuu nykyisin erilaisiin taloudellisiin järjestelmiin ja ideologioihin?

Suunnitelmatalous sen sijaan kerää osakseen sosialismia suuremmat suosiolukemat: kolmasosa (33 %) ottaa siihen myönteisen kannan ja 39 prosenttia kielteisen. Osasyynä tähän on todennäköisesti se, että suunnitelmataloutta ei enää julkisessa keskustelussa liitetä sosialismiin (ks. *Mitä on markkinatalous?* s. 5). Se saatetaan nyt osin mieltää vain nykyistä suunnitelmallisempänä valtion toimintana talouden suhteen.

Sosialismi hiipuu

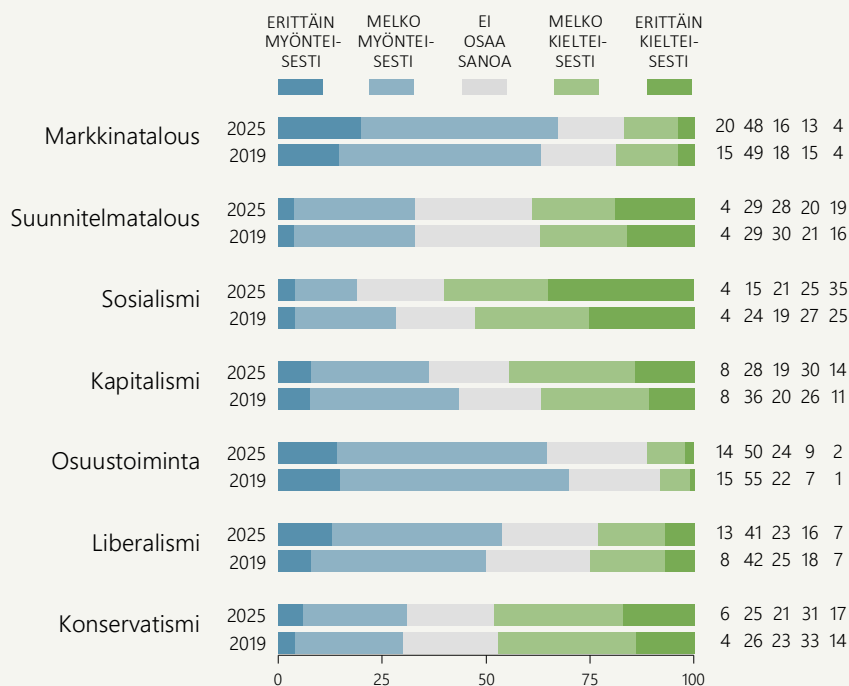
Edelliseen, vuoden 2019, mittaukseen verrattuna muutokset suhtautumisessa eri ideologioihin ovat suhteellisen pieniä, mutta isommat virtaukset yhteiskunnassa näyttävät selviltä: markkinatalous ja liberalismi kasvattavat suosiotaan, muiden ideologioiden vetovoima pysyy ennallaan tai vähenee (Kuvio 2).

Suomalaisten positiivinen asenne markkinataloutta kohtaan on jo pitkään ollut kasvussa³ ja tämänkertainen tulos osoittaa, että suosion kasvu ei toistaiseksi osoita hiipumisen merkkejä. Vuoteen 2019 nähden markkinatalouden suosio on kasvanut neljä prosenttiyksikköä.

Vaikka kapitalismi liittyy keskeisesti markkinatalouteen, sen suosio puolestaan on vähentynyt melko selvästi (- 8 %-yks.). Syy piilee todennäköisesti siinä, että ihmiset liittävät kapitalismin yhtäältä suuryritysten asemaan maailmassa ja toisaalta menneen ajan luokkataistelun terminologiaan.

Tätä tulkintaa tukee se, että kapitalismin suosion putoaminen ei suinkaan ole johtanut sille vastakkaisen ideologian, sosialismin, suosion kasvuun, vaan sen suosio on pudonnut edelleen jo ennestään heikoista lukemista (-9 %-yks.). Likimain yhtä paljon on myös kasvanut siihen kielteisesti suhtautuvien määrä.

Kuvio 2. Miten suhtautuu nykyisin erilaisiin taloudellisiin järjestelmiin ja ideologioihin? Arviot syksyllä 2019 ja keväällä 2025 (%)

Mitä on markkinatalous?

Markkinataloudella viitataan useimmiten markkinoiden toimintaan vaikuttaviin voimiin: kysyntään, tarjontaan, hintoihin, kilpailuun ja teknologian kehitykseen. Markkinatalous tarkoittaa järjestelmää, jossa tuotteiden ja palveluiden hinnat ja määrät määräytyvät vapaan vaihdannan perusteella sen sijaan, että niistä päätettäisiin poliittisesti. Jälkimmäistä järjestelmää kutsutaan suunnitelmataloudeksi.

Ennen vuotta 1992 Neuvostoliiton vielä ollessa olemassa suunnitelmatalous liitettiin ennen kaikkea neuvostotyylliseen komentotalouteen. Nykyään suunnitelmataloudella saatetaan ymmärtää Kiinan kaltaista valtion voimakkaasti ohjaamaa markkinataloutta.

Vapaan markkinatalouden edellytys on yksityinen omistusoikeus eli kapitalismi. Sosialismi perustuu tuotantovälineiden yhteisomistukseen.

Markkinatalouden voittokulku ja sosialismin suosion pudotus ovat yhteydessä Arvo- ja asennetutkimuksen kokonaisuudessa havaittuun yleiseen yhteiskunnan oikeistolaistumiseen.⁴ Kuva yhteiskunnan oikeistolaistumisesta ei kuitenkaan ole yksioikoinen. Samaan aikaan yhteiskunta on myös jatkanut edelleen liberalisoitumistaan, kun myönteinen suhtautuminen liberalismiin on kasvanut neljä prosenttiyksiköä (ks. *Vasemmisto liberalisoituu* s. 8).

Markkinatalous yhdistää, sosialismi erottaa

Yhteiskunnan oikeistolaistuminen ei selitä yksistään suomalaisten ideologianäkemyksissä tapahtuneita muutoksia, sillä liikehdintää markkinamyönteisempään suuntaan on tapahtunut myös vasemmalla.

Myönteinen suhtautuminen markkinatalouteen on kasvanut hieman kaikkien kuu- den suurimman eduskuntapuolueen kannattajien kohdalla. Vastaavasti suhtautuminen sosialismiin on muuttunut kielteisempään suuntaan kaikkien puolueiden kannattajaryhmien paitsi vasemmistoliiton kohdalla (Kuvio 3).

Myönteinen suhtautuminen markkinatalouteen on suurinta oikeistopuolueiden kan-

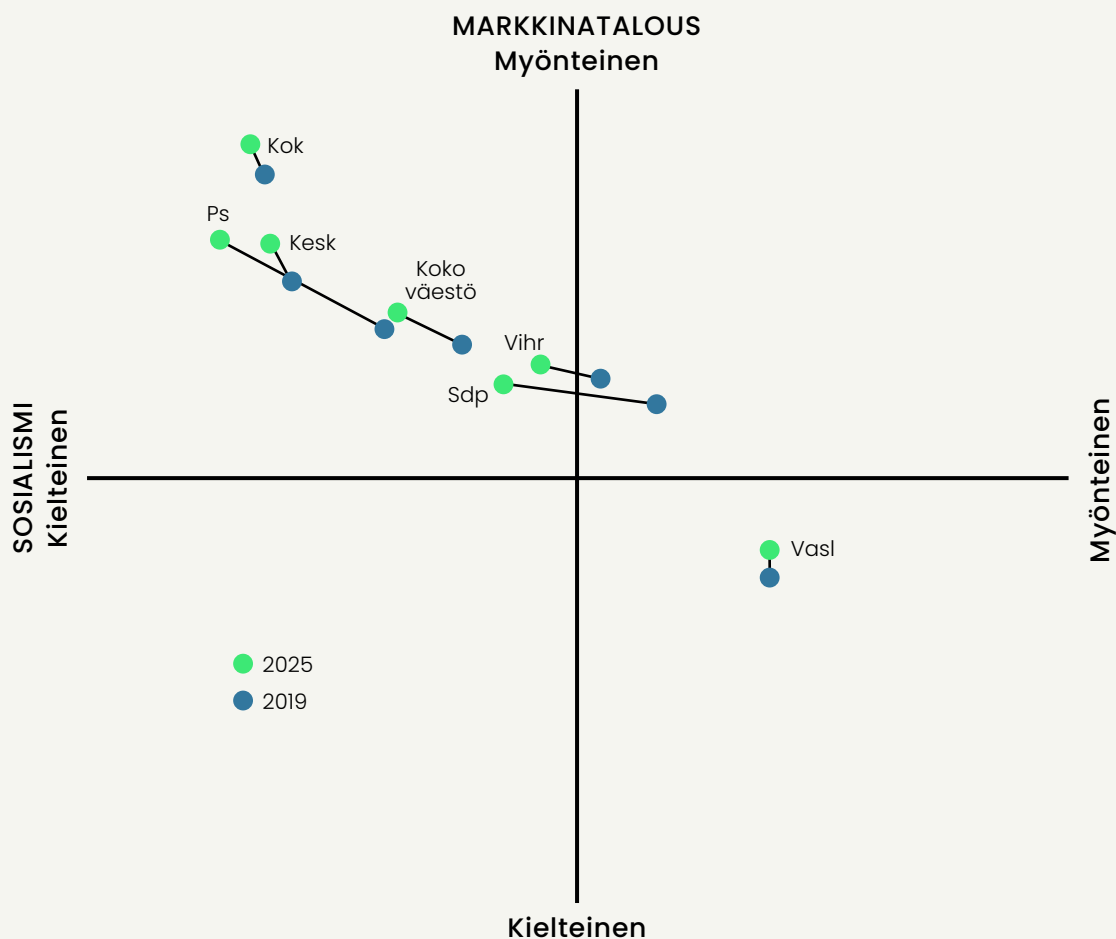
nattajien keskuudessa. Kokoomuksen (92 %) ja perussuomalaisten (81 %) valtaenemmistöt suhtautuvat markkinatalouteen myönteisesti. Edelliseen kyselytutkimukseen verrattuna vuonna 2019 perussuomalaisten äänestäjien markkinatalouteen myönteisesti suhtautuvien osuus on kasvanut peräti 15 prosenttiyksiköllä.

Myös keskustan (79 %), RKP:n (79 %), Liike Nytin (79 %) sekä kristillisdemokraattien (75 %) suuret enemmistöt suhtautuvat markkinatalouteen myönteisesti.

Enemmistö vihreiden (64 %) ja SDP:n äänestäjistä (60 %) on markkinatalouteen myönteisesti suhtautuvia. Ainoastaan vasemmistoliiton äänestäjistä puolet (51 %) suhtautuu markkinatalouteen kielteisesti. Heistäkin 34 prosenttia on myönteisiä markkinatalouden suhteen ja myönteinen suhtautuminen on kasvanut edellismittaukseen verrattuna.

Markkinatalouden suosion kasvu vasemmistopuolueiden äänestäjien keskuudessa on todennäköisesti yhteydessä vasemmiston asenteiden liberalisoitumiseen (ks. *Vasemmisto liberalisoituu* s. 10). Liberalismi on perinteisesti yhdistetty arvoliberalismin ohella myös markkinaliberalismiin, johon vasemmistopuolueiden äänestäjät suhtautuivat aiemmin varautuneesti.

Kuvio 3. Miten suhtautuu taloudellisiin järjestelmiin ja ideologioihin: markkinatalous ja sosialismi, puolueiden kannattajakuntien arviot syksyllä 2019 ja keväällä 2025 (keskiarvot)

Markkinatalouden suosion kasvuun yhdistyy sosialismin suosion pudotus, joka on erityisen dramaattinen sosialidemokraattien kannattajien kohdalla. Vuonna 2019 selvä enemmistö (59 %) SDP:n kannattajista suhtautui sosialismiin myönteisesti, enää vain 28 prosenttia.

Sosialismi on nyt suosituempaa vihreiden kannattajissa (40 %) kuin SDP:n kannattajien keskuudessa, mutta heidänkin keskimääräinen suhtautumisensa sosialismiin on vähenemään päin. Vain vasemmistoliiton kannattajista enemmistö (68 %) näkee sosialismin edelleen myönteisenä vaihtoehtona.

Nuorison keskuudessa sosialismi nauttii hieman keskimääräistä enemmän suosiota, sillä 18–25-vuotiaista kolmasosa (34 %) suhtautuu siihen myönteisesti (ks. Kuvioliite). Tässä ikäryhmässä on myös eniten vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajia.

Miesten ja naisten maailmat erkaantuvat

Ikäryhmien ideologisia eroja suuremmiksi piirtyvät erot miesten ja naisten välisissä asenteissa.

Erot miesten ja naisten asenteissa markkinatalouteen ovat huomattavat. Miehistä

77 prosenttia suhtautuu markkinatalouteen myönteisesti, mutta naisista paljon harvempi (59 %, Kuvio 5).

Myös naisten suhtautuminen markkinatalouteen on muuttunut aiempaa suopeammaksi, mutta miesten kohdalla muutos on suurempi. Siten ero miesten ja naisten välisissä asenteissa on vain kasvanut.

Vielä selkeämmin miesten ja naisten maailmojen erkaantuminen näkyy suhtautumisessa kapitalismiin, johon puolet (49 %) miehistä suhtautuu myönteisesti, mutta naisista vain vajaa neljäsosa (23 %, ks. Kuvioliite).

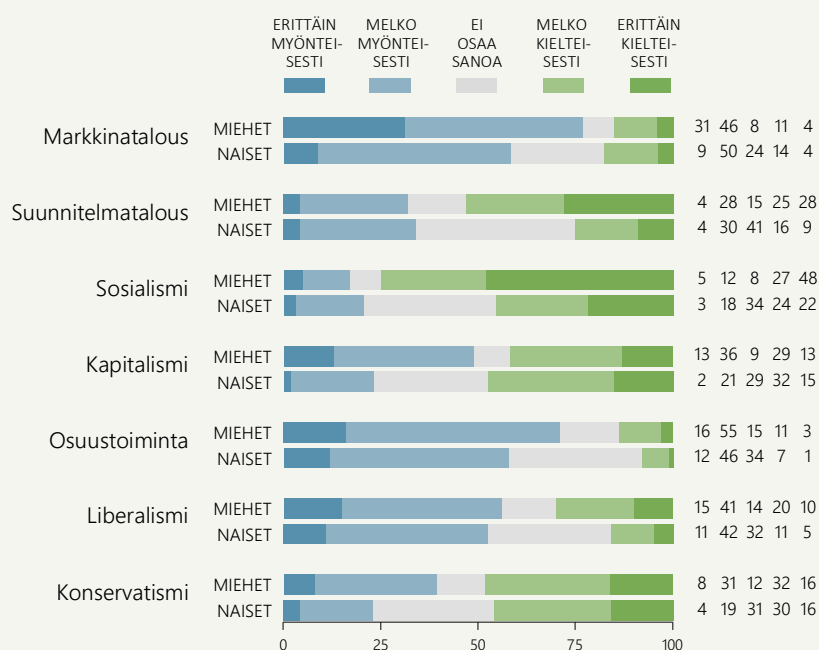
Puolueittain kapitalismin kannatus on kasvanut ainoastaan perussuomalaisten kannattajien keskuudessa. Kaikissa muissa puolue-ryhmissä sen kannatus on kutistunut. SDP:n, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien enemmistöt suhtautuvat kapitalismiin kielteisesti.⁵

Miesten ja naisten välisiä asenne-eroja markkinatalouteen ja kapitalismiin selittävät toisaalta tulotaso ja toisaalta ne ovat yhteydessä puoluekannatuksen sukupuolittumiseen.

Myönteinen suhtautuminen markkinatalouteen ja kapitalismiin kasvaa tulotason noustessa, ja miesten keskimääräinen tulotaso on naisia korkeampi.⁶ Naisista miehiä suurempi osa työskentelee julkisella sektorilla, mikä vaikuttanee myös ajatuksiin markkinataloudesta ja kapitalismista.

Tulotaso ja työnantajasektori saattavat osaltaan myös vaikuttaa siihen, että puoluekannatus on viime vuosina polarisoitunut. Kokoomuksen ja perussuomalaisten äänestäjien enemmistöt ovat miehiä, naiset vuorostaan suosivat vihreitä ja vasemmistoliittoa.

Kuvio 5. Miten suhtautuu nykyisiin erilaisiin taloudellisiin järjestelmiin ja ideologioihin: miehet ja naiset (%)

Vasemmisto liberalisoituu

Vapausaate eli liberalismi voi Suomessa hyvin ja sen suosio on kasvanut hieman edellisestä mittauksesta. Kuva tarkentuu, kun tarkastellaan, miten suhtautuminen liberalismiin ja konservatismiin ovat kehittyneet puolueiden eri kannattajaryhmissä (Kuvio 4).

Näkemykset ovat muuttuneet liberaalimpaan suuntaan etenkin SDP:n ja vasemmistoliiton, mutta jonkin verran myös vihreiden ja keskustan kannattajien keskuudessa. Näiden puolueiden kannattajien kohdalla enemmistö suhtautuu liberalismiin myönteisesti (ks. Kuvioliite).

Niin ikään kokoomuksen äänestäjien enemmistö suhtautuu liberalismiin myönteisesti, mutta verrattuna edelliseen mittaukseen liberalismiin suosio on vähentynyt. Se ei kuitenkaan selity konservatistisuuden kasvulla. Kokoomuksen äänestäjien keskuudessa on aiemminkin ollut suunnilleen yhtä paljon konservatismiin myönteisesti (43 %) kuin kielteisesti (44 %) suhtautuvia.

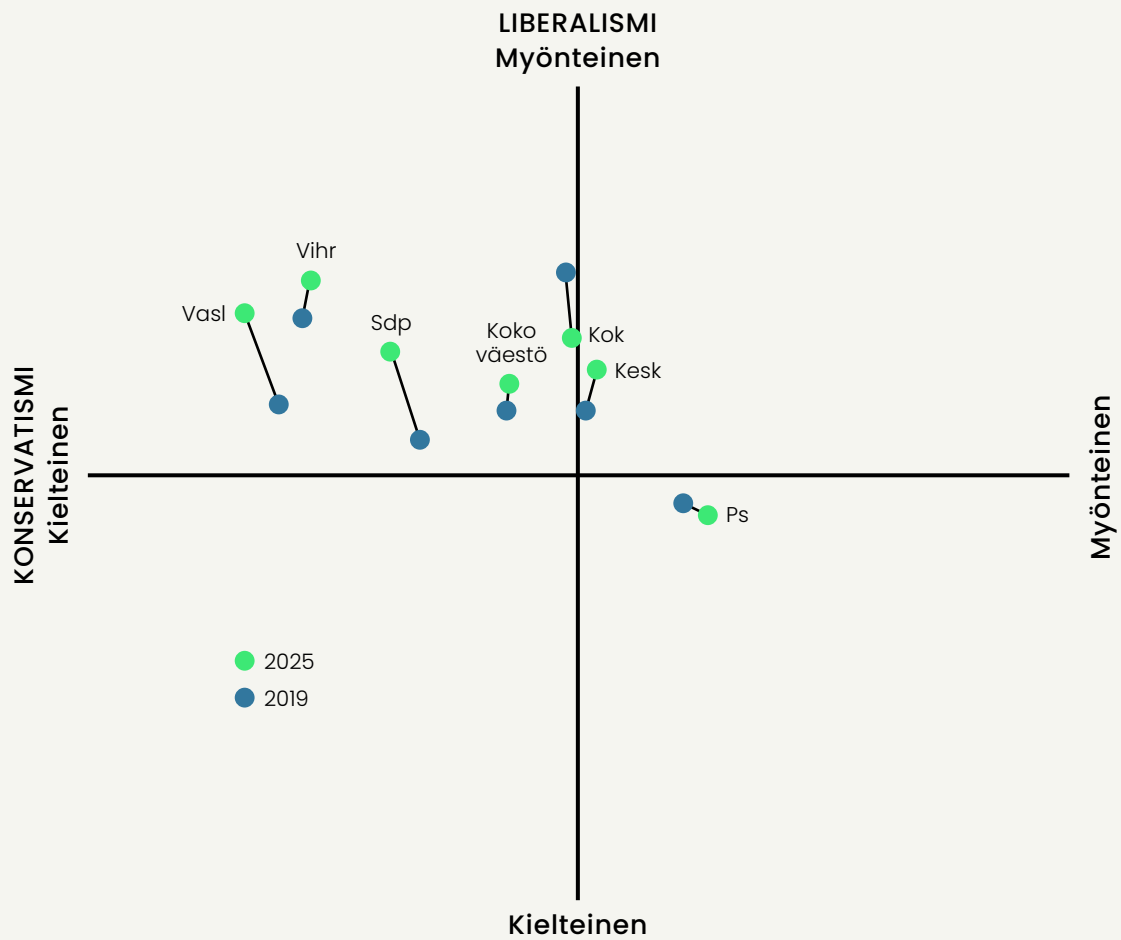
Tulosten valossa näyttääkin siltä, että liberalismi käsitteenä on saamassa uudenlaisia merkityssisältöjä. Aiemmin julkaistujen kevään 2025 Arvo- ja asennetutkimuksen tulosten⁷ perusteella liberalismi korreloi nykyään vasemmistolaisien arvojen kanssa. Tällä perusteella on syytä olettaa, että Yhdysvalloista tuttu liberalismin terminologinen liittäminen vasemmistolaisuuteen saattaa olla rantautumassa Suomeenkin. Kokoomusäänestäjien liberalismimyönteisyyden vähenemisen voi siten tulkita vastareaktioksi tällaiselle vasemmistoliberalismille.

Liberalismin kannattajia löytyy eri puolueiden kannattajaryhmistä eniten RKP:stä (77 %). Vaikka liberalismi Suomessa on entistä voimakkaammin vasemmistolaisuuteen kytköksissä oleva aate, on liberalismi laajasti kannatettu ideologia läpi puoluekentän. Vähiten liberalismiin kannattajia löytyy perussuomalaisten (36 %) ja kristillisdemokraattien (33 %) äänestäjistä (ks. Kuvioliite).

Liberalismin kannatus kasvaa vastaajan koulutustaustan ja sosioekonomisen aseman kasvaessa. Se on selvästi suositumpaa kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla ja suositumpaa Etelä-Suomessa kuin pohjoisessa Suomessa.

Konservatismiin suosio kasvaa hieman iän myötä. Miehet suhtautuvat konservatismiin suuremmin kuin naiset. Puoluekannoittain konservatismiin puolustajat löytyvät kristillisdemokraattien (80 %) ja perussuomalaisten (61 %) kannattajista. Vasemmistopuolueiden, vihreiden ja RKP:n kannattajien enemmistöt suhtautuvat konservatismiin kielteisesti (ks. Kuvioliite).

Kuvio 4. Miten suhtautuu taloudellisiin järjestelmiin ja ideologioihin: liberalismi ja konservatismi, puolueiden kannattajakuntien arviot syksyllä 2019 ja keväällä 2025 (keskiarvot)

Viitteet

- 1 Haavisto (2020).
- 2 Haavisto (2023).
- 3 Ibid.
- 4 Laakso (2025).
- 5 Myös Liike Nytin kannattajien enemmistö suhtautuu kapitalismiin kielteisesti, mutta pienen vastaajamäärän takia pienimpien puolueiden tulokset ovat vain suuntaa antavia.
- 6 Tilastokeskus (2023).
- 7 Laakso (2025).

Lähteet

- Haavisto, I. (2020). Askel oikealle – Suomalaiset suhtautuvat myönteisesti markkinatalouteen, EVA Analyysi No 79, <https://www.eva.fi/blog/2020/03/09/suomalaiset-suhtautuvat-myonteisesti-markkinatalouteen/>
- Haavisto, I. (2023). Johan on markkinat – Markkinatalouden suosio kasvaa, vaikka inflaatio jyllää, EVA Analyysi No 118, <https://www.eva.fi/blog/2023/02/28/markkinatalouden-suosio-kasvaa-vaikka-inflaatio-jyllaa/>
- Laakso, M. (2025). Toinen askel oikealle – Yhä useampi suomalainen määrittelee itsensä oikeistolaiseksi ja liberaaliksi, EVA Analyysi N:o 151
- Tilastokeskus (2023). Parhaiten palkattu kymmenesosa kokoaikaisista palkansaajista ansaitsi vähintään 5 972 euroa vuonna 2023, <https://stat.fi/julkaisu/clmysebb8akj30cutzksdmr2y>

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 070 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 12.3.–24.3.2025. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiaasta väestöä (pl. Ahvenanmaa). Aineisto on kerätty Taloustutkimus Oy:n internetpaneelissa, josta tutkimusotos on muodostettu ositetulla satunnaisotannalla. Aineisto on painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen analyysin ja tulosgrafiikan on tehnyt Pentti Kiljunen (Yhdyskuntatutkimus Oy).

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)